

Handlingsplan mot våldsbejakande extremism

KS 23/0551

Antagen av Trygghets- och säkerhetsutskottet 2023-11-24

UPPLANDS-BRO
KOMMUN

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
2	Syfte och definitioner	4
3	Våldsbejakande extremism i Sverige	6
4	Nulägesbild	8
5	Kommunens ansvar	9
5.1	Styrande dokument och mål för arbetet	9
6	Radikaliseringsprocessen	10
6.1	Vägar in i våldsbejakande extremism	11
6.2	Signaler på radikalisering.....	11
7	Organisation och ansvar	13
7.1	Övergripande struktur för arbetet.....	13
7.2	Ansvarsfördelning.....	13
7.2.1	Kommunfullmäktige.....	13
7.2.2	Trygghetsutskottet	13
7.2.3	Nämnder	14
7.2.4	Kommundirektören.....	14
7.2.5	Samordnare våldsbejakande extremism	14
7.2.6	Lägesbildsmöten.....	15
8	Extern samverkan	16
9	Insatser mot våldsbejakande extremism	17
	Avhopparverksamheter	20

1 Inledning

Sveriges kommuner har uppmanats att utveckla en lokal handlingsplan för arbetet mot våldsbejakande extremism. Utgångspunkten är att våldsbejakande extremism utgör ett hot mot vår demokrati som behöver bemötas på lokal nivå. Demokratiarbetet är en kontinuerlig process som kräver engagemang, insatser och samverkan för att upprätthållas.

Denna handlingsplan ska vara ett stöd i arbetet mot våldsbejakande extremism i Upplands-Bro kommun. Dokumentet förtydligar kommunens ansvar och organisation på området, hur arbetet kan införlivas i befintlig verksamhet och hur samverkan ska ske samt vilka insatser som kan genomföras på olika preventionsnivåer. I handlingsplanen finns också en kunskapsgrundande beskrivning av begreppet våldsbejakande extremism och radikaliseringsprocessen samt en nulägesbild.

2 Syfte och definitioner

Denna handlingsplan mot våldsbejakande extremism är ett av våra verktyg för att stärka och värna demokratin i Upplands-Bro kommun. Ett övergripande syfte med handlingsplanen är att Upplands-Bro kommun ska införa en tydlig organisation, inklusive roller och ansvar, samt genomföra effektiva insatser mot våldsbejakande extremism

De begrepp som används i dokumentet; våldsbejakande, extremism och radikalisering är inte allmänt vedertagna begrepp med ett entydigt innehåll. Begreppen presenteras därför i detalj nedan för tydlighetens skull. Begreppet våldsbejakande beskrivs som följer:¹

[...] våldsbejakande kan användas för att beskriva både innehållet i ett visst material (exempelvis ett tal, en text eller en film) och personers beteende. Om ett material beskrivs som våldsbejakande betyder det att materialets innehåll inte bara accepterar våldsanvändning utan även stödjer användningen av ideologiskt motiverat våld för att främja en sak. När [...] en person [beskrivs] som våldsbejakande betyder det att personen vid upprepade tillfällen bedöms ha uppvisat ett beteende som inte bara accepterar våldsanvändning utan även stödjer eller utövar ideologiskt motiverat våld för att främja en sak. Att vara våldsbejakande ska inte förväxlas med att vara våldsbenägen; ett våldsbejakande beteende kan innebära ett långvarigt stöd till våldshandlingar som andra begår, trots att personen själv aldrig utövar våld.

En definition av begreppet *extremism* som används i detta dokument är:²

[...] extremism [används] för att beskriva rörelser, ideologier eller individer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning. Den grundläggande politiska normen, där politiska mål och samhällsförändringar kan påverkas genom politiken och uppnås genom demokratiska processer, accepteras inte. Extremism används också för att beskriva företeelsen där individer använder extrema metoder för att förändra samhället i önskad riktning. Våldsbejakande extremism förekommer både inom den politiska och religiösa sfären.

---

¹ Säkerhetspolisen (2010) s. 27.

² Ibid.

Begreppen *radikal* och *radikalisering* kan förklaras som följer:³

Någon som är radikal är kompromisslös och har traditionellt som målsättning att lösa problemen en gång för alla genom att angripa dem vid dess rötter. Detta kan antingen uppnås genom en mål- eller medelorienterad process. Någon som är radikal intar ofta en förenklad ståndpunkt för att ta itu med sin kluvna syn gällande absoluta ideologiska och religiösa sanningar, där vänner och fiender är klart uppdelade i olika läger. Radikalisering har beskrivits som en process där ”individer introduceras till ett öppet ideologiskt budskap och trossystem, vilket uppmuntrar till rörelse från moderata idéer i mittfåran mot extrema åsikter”.

Begreppen ger oss stöd i arbetet. Nästa avsnitt kommer att utveckla vilka ideologier som omfattas när vi talar om våldsbejakande extremism i Sverige.

---

³ Ranstorp & Hyllengren (2013) s. 59.

3 Våldsbejakande extremism i Sverige

Ideologi	Beskrivning
<i>Den våldsbejakande vänsterextremistiska, s.k. autonoma miljön</i>	Den autonoma miljön strävar efter ett klasslöst samhälle utan styre från auktoriteter och den enda styrelseformen som kan accepteras är ett självstyre av folket. Inom miljön hävdas att kapitalistiska drivkrafter har greppet om dagens samhälle. Kampen riktas mot det man uppfattar som uttryck för olika former av förtryck. ⁴ Även djurrättsaktivism är idag något som, även om säkerhetspolisen ej gör det, räknar in i den autonoma miljön.
<i>Den våldsbejakande högerextremistiska, s.k. vit makt-miljön</i>	Den generella målsättningen inom vit makt-miljön är att avskaffa det nuvarande demokratiska statskicket och ersätta det med ett etniskt och kulturellt homogent samhälle. Medlemmarna och anhängarna förespråkar, försöker, påverka det politiska beslut eller myndighetsutövningen, eller hindra enskilda från att utöva sina grundlagsfästa fri- och rättigheter. ⁵
<i>Den våldsbejakande islamistiska extremistmiljön</i>	Influenserna för den våldsbejakande islamistiska extremistmiljön kan tillskrivas IS och andra jihadistiska grupperingar. Det

⁴Våldsbejakande extremism i Sverige: nuläge och tendenser (Ds 2014:4) sid 30–31.

⁵Vit makt-miljön. Rapport CVE. BRÅ 2020.

	<p>är en global ideologi som motiverar attentat mot civila, dels som svar på ockupation av muslimska länder samt våld mot muslimer och dels som ett svar på upplevda kränkningar av islam. Målet är att genom våld införa ett islamiskt styre och att återinföra den muslimska kulturens storhetstid. Den västerländska kolonialismen och förhållanden som tillskrivs västvärlden anses ha fördärvat islam.⁶</p>
--	---

---

⁶ *Den våldsbejakande islamistiska miljön. Rapport CVE. BRÅ 2020*

4 Nulägesbild

Under det senaste året har säkerhetsläget allvarligt försämrats. Det innebär en direkt påverkan på Sverige, de yttre hoten har betydelse för den inre säkerheten. Omvärldsutvecklingen är svårbedömd, hoten förstärker varandra och förändringar sker snabbt. När främmande makts och våldsbejakande extremisters agendor sammanfaller accelererar hotet. Man kan se påverkanskampanjer som syftar till att förstärka motsättningar mellan grupper i samhället. Att beskriva Sverige som ett islamfientligt land och att påverka den svenska Nato-processen är ett exempel på agendor och intressen som sammanfaller.

De terrorbrott som blir allt vanligare är av ensamagerande som sympatiserar eller befinner sig i utkanten med extremistmiljöer. Digitaliseringen har möjliggjort dels rekrytering, dels producerandet och spridandet av propaganda⁷.

Den våldsbejakande vänsterextremistiska miljön och den våldsbejakande islamistiska extremistmiljön har inte ökat nämnvärt utan ligger kvar på ungefär samma nivå som tidigare.

Upplands-Bro kommun har i dagsläget, oktober 2023, inga underrättelser eller andra indikatorer på att våldsbejakande extremism förekommer inom kommunens geografiska områdesansvar. Kommunen har inte heller haft några som återvänt efter att ha rest till konfliktområden för att ansluta sig till terrororganisationer.

---

⁷ *Säkerhetspolisens årsbok (2022/2023)* sid 4 och 6

5 Kommunens ansvar

Kommunens ansvar för arbetet mot våldsbejakande extremism regleras i Socialtjänstlagen, Lagen om vård av unga (LVU), Offentlighets- och sekretesslagen, Kommunallagen samt Skollagen. Ansvaret för olika skeden vid händelser relaterade till våldsbejakande extremism visas nedan.

Skede	Frågeställning	Ansvar
<i>Förebyggande</i>	Aktivt verka mot utanförskap Demokratistärkande Tillit och tillhörighet Förhindra brott Fara för liv och hälsa	Kommunen Kommun och polis Kommun och polis Kommun och polis Kommun och polis
<i>Under</i>	Stöd till anhöriga Social oro Hot mot personal Hot mot medborgare	Kommun och polis Kommun och polis Kommun och polis Kommun och polis
<i>Efter</i>	Lagföra brott Vård för trauma Krigsbrott Fungera i samhället	Polisen Landstinget - Regionen SÄPO, polis Kommun

5.1 Styrande dokument och mål för arbetet

Kommunens verksamhetsplan med angiven budget och inriktning är det viktigaste styrdokumentet för arbetet mot våldsbejakande extremism. Övergripande mål i verksamhetsplanen förtydligar att Upplands-Bro ska vara en kommun för alla och att den demokratiska processen ska stärkas.

Målet ska uppnås genom att invånarna involveras i kommunens utveckling i olika former för dialog. Medborgardialog i form av projekt med skolor, föreningsliv och näringsliv med mera kan stärka den lokala demokratin.

6 Radikaliseringsprocessen

För att förstå varför en person ansluter sig till våldsbejakande extremism kan själva processen beskrivas som ett kalejdoskop av flera samverkande faktorer. Dessa faktorer och deras samverkan ser olika ut på individnivå.⁸

Betydelsefulla faktorer är individuella psykosociala faktorer, sociala och politiska faktorer, ideologiska och religiösa dimensioner, känslan av kulturell tillhörighet och identitet, förekomsten av eventuellt trauma och andra triggermekanismer. Faktorer som driver fram själva radikaliseringsprocessen är gruppdynamik, förekomsten av aktiva rekryterare och sociala medier.⁹

---

⁸ Avsnittet om radikaliseringsprocessen bygger på en studie vid CATS på Försvarshögskolan: *Förebyggande av våldsbejakande extremism i tredjeland: Åtgärder för att förhindra att personer ansluter sig till väpnade extremistgrupper i konfliktzoner.*

⁹ Ranstorp & Hyllengren (2013) s. 85.

6.1 Vägar in i våldsbejakande extremism

I litteraturen nämns i huvudsak fyra olika vägar in i våldsbejakande extremism. Dessa vägar beskrivs övergripande i tabellen nedan.

<p><i>Utagerarens väg</i></p> <p>Utageraren är en person som ofta har en problematisk bakgrund som kan innefatta droger, våld och annan kriminalitet eller trauma genom erfarenheter av krig.</p>	<p><i>Grubblarens väg</i></p> <p>Kännetecknas av sökande och av att grubblaren följer en intellektuell väg in i extremism.</p>
<p><i>Kontaktsökarens väg</i></p> <p>Personer som kan sägas följa kontaktsökarens väg dras till en radikal grupp utifrån ett behov av närhet och gemenskap.</p>	<p><i>Familjens väg</i></p> <p>Radikala och extrema uppfattningar i familjen eller den närmaste omgivningen kan få politiskt intresserade ungdomar att gå in i extremism.</p>

6.2 Signaler på radikalisering

Tecken på radikalisering kan ses på områdesnivå, gruppnivå och individnivå. På områdesnivå kan signaler på radikalisering tydas i bristande tillit till myndigheter och mellan medborgare.

På gruppnivå, exempelvis i ungdomsmiljöer, kan unga signalera åsikter och budskap genom symboler och märken. I samtal och diskussioner kan de ge uttryck för konspirationsteorier, peka ut andra individer som fiender och visa hat mot bestämda grupper.

På individnivå kan tecken om att något är på väg att hända vara att personen i fråga ägnar mycket tid åt hemsidor, film och annat informationsmaterial med våldsbejakande budskap.

Signaler på radikalisering kan ses genom förändringar i umgänge, kamratrelationer och fritidsintressen samt nya intressen till förmån för det nya sammanhanget.

Personen kan också vara inblandad i händelser som exempelvis sammandrabbningar, upplopp, våldsamma situationer och delta i möten med extremistisk agenda. Andra tecken kan vara att personen börjar använda en ny klädkod, uppvisa symboler och tatueringar etcetera, för att markera en viss tillhörighet.

7 Organisation och ansvar

Arbetet mot våldsbejakande extremism ska utföras i ordinarie verksamhet och i de samverkansstrukturer som utvecklats för det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet i Upplands-Bro kommun.

Långsiktighet, tydlig struktur och ansvarsfördelning för arbetet är nyckelfaktorer. Ansvar för samordning och uppföljning är viktigt samt att utvärdera effekten av kommunens insatser på kort och lång sikt.

7.1 Övergripande struktur för arbetet

Överenskommelsen mellan polisen och kommunen utgör ett ramverk för arbetet mot våldsbejakande extremism. EST (effektiv samverkan för trygghet) är ett samlande forum för samverkan mellan centrala aktörer i Upplands-Bro kommun.

7.2 Ansvarsfördelning

7.2.1 Kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige fattar beslut om handlingsplan mot våldsbejakande extremism och ansvarar för att det finns resurser så att insatser kan genomföras. Nämnderna får i uppdrag av kommunfullmäktige att redovisa hur de ska arbeta på området.

7.2.2 Trygghetsutskottets- och säkerhetsutskottet

Trygghets- och säkerhetsutskottet ansvarar för samordning, uppföljning och verkställande av handlingsplanen mot våldsbejakande extremism utifrån dess

samordningsansvar. Arbetet ska ta sin utgångspunkt i en uppdaterad lokal lägesbild vilket ger goda förutsättningar för ett framgångsrikt arbete.

7.2.3 Nämnder

Nämnderna har ansvar för att operationalisera denna handlingsplan mot våldsbejakande extremism i sin verksamhet.

7.2.4 Kommundirektören

Kommundirektören har ansvar för kommunövergripande frågor som rör trygghetsskapande arbete som förebygger våldsbejakande extremism.

Överenskommelsen med polisen som ligger till grund för arbetet undertecknas av kommundirektören och våldsbejakande extremism kan inkluderas som ett arbetsområde.

7.2.5 Samordnare våldsbejakande extremism

Samordna, följa upp och revidera arbetet kontinuerligt.

7.2.6 Lägesbildsmöten

Upplands-Bro kommun arbetar i enlighet med metoden EST, Effektiv Samordning för Trygghet, och använder sig av Embrace, ett system för att kartlägga trygghetsfrågor i form av skadegörelse, otrygghetsskapande händelser samt brott sedan 2020. Under 2021 har samordnaren för våldsbejakande extremism utbildat dess inrapportörer i att känna igen och rapportera klotter och symbolik för våldsbejakande extremistmiljöer i Embrace-systemet.

Varannan vecka (tisdag ojämna veckor) träffas ”operativa samordningsgruppen” för att gemensamt titta på varannan veckas – lägesbilden från EMBRACE. Vi ser att det stämmer och kompletterar vi behov ytterligare. Därefter riktas kortsiktiga insatser. På detta möte finns representanter från: kommunpolis, områdespolis, fältare, fritidsgårdar och väktare. Trygghetssamordnare leder mötena

Vid lägesbildsmötena kan oro samt signaler angående våldsbejakande extremism lyftas vid behov och information föras vidare till lämplig kontaktperson samt enhet.

8 Extern samverkan

Ett kontinuerligt samarbete med berörda aktörer och bred samverkan är grundläggande i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. Våra samarbetspartners kan bidra till att öka medvetenheten och kunskapen om den lokala lägesbilden. Strategisk extern samverkan är viktigt i vårt arbete med att förbereda arbetet och följa upp processer samt att utveckla effektiva och potentiella lösningar. Aktörer kan vara:

- Föreningar i Upplands-Bro kommun
  - Regionen (sker genom olika samverkansavtal)
  - Länsstyrelsen samverkan Stockholm
  - Nationella organisationer och universitet i insatser samt projekt¹⁰
  - Samverkan i Nordvästkommuner/Norrortskommuner
  - Samverkan med angränsande kommuner i Uppsala län
  - Samverkan med nationella myndigheter
  - Trossamfund och religiösa företrädare
  - CVE- är en mycket viktig samverkanspart. CVE är ett center för rådgivning och utveckling av det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. CVE har fyra huvuduppgifter:
Främja utvecklingen av förebyggande arbete på nationell, regional och lokal nivå samt verka för en högre grad av samordning och effektivitet i det förebyggande arbetet. Ge behovsanpassat stöd till kommuner, myndigheter och andra aktörer som i sin verksamhet hanterar frågor om förebyggande av våldsbejakande extremism samt samla och sprida kunskap om förebyggande av våldsbejakandeextremism baserad på forskning och beprövad erfarenhet samt verka för en kunskapsbaserad praktik.
-

9 Insatser mot våldsbejakande extremism

De insatser som utvecklas i arbetet mot våldsbejakande extremism måste utformas för olika nivåer, målgrupper och skeden i arbetet. Dessa kan beskrivas som generella förebyggande, specifika förebyggande och individinriktade insatser.

En målsättning är att insatserna ska öka kunskapen och medvetenheten om frågorna samt att de stärker samverkan på området. När det gäller unga som fortfarande går i grundskola och gymnasium är det något enklare att fånga upp individer i ett tidigt skede och att utforma insatser.

Kontaktytorna är däremot mindre mellan kommunen och yngre vuxna i åldrarna 20–30 år som deltar eller hotas dras in i våldsbejakande extremistmiljöer. Oavsett målgrupp behöver insatserna övervägas och utvecklas noga för att uppnå rätt effekt.

Generella förebyggande insatser är breda insatser som omfattar samhällets alla medborgare, framför allt barn och ungdomar, enligt rekommendation från den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism. Det är viktigt med tidig prevention i alla våldsbejakande situationer, att lyfta antivåldsbeteende och särskilt i fallet extremism.

Viktiga miljöer här för barn och ungdomar är förskola, skola och fritidsverksamheten. Generella förebyggande insatser kan också genomföras i samarbete med frivilliga organisationer, inte minst idrottsföreningar, som arbetar med barn och ungdomar. Det är av stor vikt att på ett tidigt stadium

involvera föräldrar och sprida kunskap om barns rätt till en våldsfri miljö samt göra föräldrar uppmärksamma på extremismens faror i barnens liv.

Utbildningsinsatser riktade mot första linjens medarbetare i kommunen kan initieras för att öka medvetande- och kunskapsnivån. Här kan interaktiva och digitala utbildningar vara ett hjälpmedel i arbetet. I Upplands-Bro kommun kan generella förebyggande insatser ske genom:

- Kompetensutveckling för personal på berörda kontor i organisationen
- Vidareutbildning av personal på förskolor, grundskolor och gymnasium
- Att frågor om demokrati och maktutövning lyfts i skolundervisningen¹¹
- Återkommande årliga evenemang, ex. Demokratidagen med lämpligt demokratitema, berör frågor om dialog och delaktighet för unga
- Element som kritiskt tänkande och källkritik ska stärka elevernas förmåga att hantera information från våldsbejakande grupper
- Socialkontorets stöd- och behandlingsenhet, ger stöd till barn, ungdomar och deras familjer när de behöver hjälp att lösa olika svårigheter och kriser.
- Stöd till barn som återvänder med en eller två föräldrar som rest till konfliktfyllda områden för att stötta terrorverksamhet hanteras av Socialkontoret och utreds av barn och ungdom.
- Kommunens egen personal kan få stöd i analysen om särskilda insatser på individnivå i samråd med CVE (centrum för våldsbejakande extremism). CVE har en rådgivande funktion och utgör ett stöd till kommunens personal.

---

¹¹ Genom de nationella läroplanerna är demokrati- och värdegrundsfrågor en del i det dagliga arbetet i förskolor och skolor. Värdegrunden som ska förmedlas i skolan och som relaterar till att värna demokratin mot våldsbejakande extremism är följande: människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan könen och solidaritet mellan människor.

- Kontakter ska vid behov etableras med trossamfund, organisationer som stöttar avhoppare och/ eller nätverk.¹² Samverkan med dessa kan underlätta utformning av stöd till individen.¹³
- Orossamtal från anhöriga ska hanteras av kommunens samordnare för våldsbejakande extremism dagtid.
- Frågor som rör misstanke om utbildning för terrorism, planerad eller påbörjad krigsresa eller finansiering av krigsresor, hanteras genom kontakt med Säkerhetspolisen (SÄPO). Kontakten med SÄPO sker genom säkerhetschefen vid Upplands-Bro kommun.

---

¹² En lista på tänkbara samverkansaktörer, utöver listan i avsnittet *Extern samverkan*, presenteras i bilaga 2.

¹³ Sannolikt är detta en rimlig väg att gå i de flesta fall för individer med riskbeteende, då det generellt är svårt för utomstående att övertyga en person som är på väg att radikaliseras. Ett viktigt bidrag är att ge motberättelser till våldsbejakande extremism.

RUTIN VID ORO

Vid oro för att någon/några dras in i våldsbejakande extremism ska, om den unga är under 18 år, omedelbart anmälas till barn och ungdomsenheten på socialkontoret i Upplands-Bro.

Vid oro för personer över 18 år hanteras den av vuxenenheten på socialkontoret.

Rådgivning för allmänhet samt personal besvaras av samordnare för våldsbejakande extremism.

Rådgivning samt utbildning för personal ges av CVE (centrum för våldsbejakande extremism) via samordnare för våldsbejakande extremism som är kontaktperson gentemot CVE.

Frågor som rör misstanke om utbildning för terrorism, planerad eller påbörjad krigsresa eller finansiering av krigsresor, hanteras genom kontakt med Säkerhetspolisen (SÄPO). Kontakten med SÄPO sker genom säkerhetschefen vid Upplands-Bro kommun.

VID AKUT FARA KONTAKTA POLIS

Avhopparverksamheter

- *Avhopparjouren*, Polisen i Stockholms län
- *Hjälpkällan*, avhopp från slutna, religiösa rörelser
- *Konsultationsteam för avhoppare* i Malmö, Polisen
- *Samhällspunkten* är en förening i Göteborg för unga med frågor och funderingar om exempelvis IS/ Daesh

- *Exit* arbetar med avhoppare från våldsbejakande extremistmiljöer samt sekter. Anhörigstöd är finns här också.
- *Brottsförebyggande centrum i Värmland, AGERA*